

Archeologisch bureauonderzoek

Walstraat 38, Rijssen
gemeente Rijssen-Holten
(OV).

december 2017

Versie 1.1 (concept)

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted] Almelo

Colofon

Laagland Archeologie Rapport 125

Archeologisch bureauonderzoek Walstraat 38 te Rijssen, gemeente
Rijssen-Holten (OV)

Auteur: [REDACTED] en [REDACTED]

[REDACTED]

Foto's en tekeningen: Laagland Archeologie

Status rapport: Versie 1.1 (concept)

Controle: [REDACTED]

Autorisatie: [REDACTED]
[REDACTED]

ISSN 2468-4759

Laagland Archeologie [REDACTED]
[REDACTED]
Ootmarsum

E-mail: [REDACTED]
KvK-Nummer: 60294418

© Laagland Archeologie V.O.F, Ootmarsum, december 2017

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Laagland Archeologie V.O.F. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

[REDACTED] in december 2017
[REDACTED] 38 te Rijssen. Het
[REDACTED] vanwege het
[REDACTED] te bouwen. Het bureauonderzoek had tot doel een
[REDACTED] op te stellen.

Het plangebied ligt op de gemeentelijke verwachtingskaart in een zone met archeologische waarde. Het archeologiebeleid van de gemeente Rijssen-Holten verplicht archeologisch onderzoek in het geval ingrepen dieper reiken dan 0,5 meter en het te verstoren oppervlak groter is dan 250 m². Het oppervlak van bestaande gebouwen mag niet worden vergroot met meer dan 250 m².

Het lager gelegen gebied rondom de stuwwal bestaat voornamelijk uit een vlakte van verspoelde dekzanden. Rijssen ligt strategisch, ter hoogte van een (droge, goed begaanbare) verbinding tussen de stuwwal met gordeldekzanden naar dekzandruggen ten noorden van Rijssen. Deze dekzandruggen sluiten aan bij het gebied rondom Wierden met een grote stuwwal met een dekzandruggordel en dekzandruggen. De strategische ligging naast een droge, goed begaanbare verbinding is de waarschijnlijke aanleiding voor het ontstaan van Rijssen als vestingplaats. Verder had het mogelijk de potentie om tot een handelsplaats uit te groeien, vanwege de ligging aan een handelsroute.

In het plangebied is niet eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd. Er zijn geen archeologische vondsten geregistreerd in Archis3. Binnen het onderzoeksgebied, met een omvang van 250 m² rondom het plangebied, zijn vijf archeologische onderzoeken uitgevoerd. Daarbij zijn verschillende waarnemingen gedaan en vondsten geborgen. De waarnemingen en vondsten zijn afkomstig uit de periode vanaf de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd.

Op basis van het bureauonderzoek worden sporen uit de middeleeuwen verwacht. Dit geldt wellicht ook voor de nieuwe tijd A en B (1500-1795). Het is niet waarschijnlijk dat er van de op de kadastrale minuut afgebeelde gebouwen uit omstreeks 1832 nog enige sporen en resten in de bodem aanwezig zijn.

Op basis van de resultaten van het veldonderzoek wordt geadviseerd om bij de grondwerken voor de nieuwbouw een archeologische begeleiding uit te voeren. De implementatie van dit advies is in handen van de bevoegde overheid, de gemeente Rijssen-Holten

SAMENVATTING	5
1 INLEIDING	7
1.1 Aanleiding onderzoek	7
1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	8
1.3 Administratieve gegevens	9
1.4 Huidige situatie en toekomstig gebruik	9
1.5 Onderzoeksdoel	10
2 INVENTARISATIE	11
2.1 Inleiding	11
2.2 Landschappelijke ontwikkeling	11
2.3 Archeologie	12
2.3.1 Bekende archeologische waarden	12
2.3.2 gemeentelijke verwachtingskaart	12
2.3.3 Eerder archeologisch onderzoek	12
2.4 Historie	15
3 CONCLUSIE	19
4 VERWACHTINGSMODEL	20
5 SELECTIEADVIES	21
LITERATUUR	22
BIJLAGE 1 AMZ-CYCLUS	23
BIJLAGE 2 ARCHEOLOGISCHE PERIODEN	24
BIJLAGE 3 GEOMORFOLOGISCHE KAART	25
BIJLAGE 4 ACTUEEL HOOGTEBESTAND NEDERLAND	26
BIJLAGE 5 GEMEENTELIJKE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTINGSKAART	27
BIJLAGE 6 BODEMKAART	28
BIJLAGE 7 WAARNEMINGEN, AMK-TERREINEN EN ONDERZOEKSMELDINGEN	29
BIJLAGE 8 KADASTRALE MINUUT 1832	30

HOOFDSTUK 1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING ONDERZOEK

De aanleiding voor het onderzoek vormt de geplande bouw van nieuwe woningen aan de Walstraat 38 te Rijssen, gemeente Rijssen-Holten (OV). Hiertoe is een bestemmingsplanwijziging vereist.

De gemeente Rijssen-Holten heeft een eigen archeologiebeleid.¹ Op basis van het vigerende bestemmingsplan dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden om aan te tonen dat eventueel aanwezige archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad door de geplande bouwactiviteiten.

Volgens de archeologische beleidskaart van de gemeente Rijssen-Holten ligt het plangebied in een zone van archeologische waarde.² Op de grond van het vigerende bestemmingsplan 'Kern Rijssen 2010' geldt hiervoor de onderstaande bepaling:

"In afwijking van het bepaalde bij de andere daar voorkomende bestemmingen, mogen geen nieuwe gebouwen worden gebouwd bij ingrepen dieper dan 0,5 meter met een oppervlakte van meer dan 250 m² en de oppervlakte van bestaande gebouwen mag niet worden vergroot met een oppervlakte van meer dan 250 m².³

De geplande ingreep op het plangebied heeft een omvang van 525 m². De diepte van de geplande verstoring reikt vermoedelijk overwegend niet dieper dan ongeveer 100 cm -mv. De omvang van de geplande verstoringen overschrijdt de vrijstellingsgrenzen zoals die in het vigerende gemeentelijk archeologiebeleid zijn aangegeven.

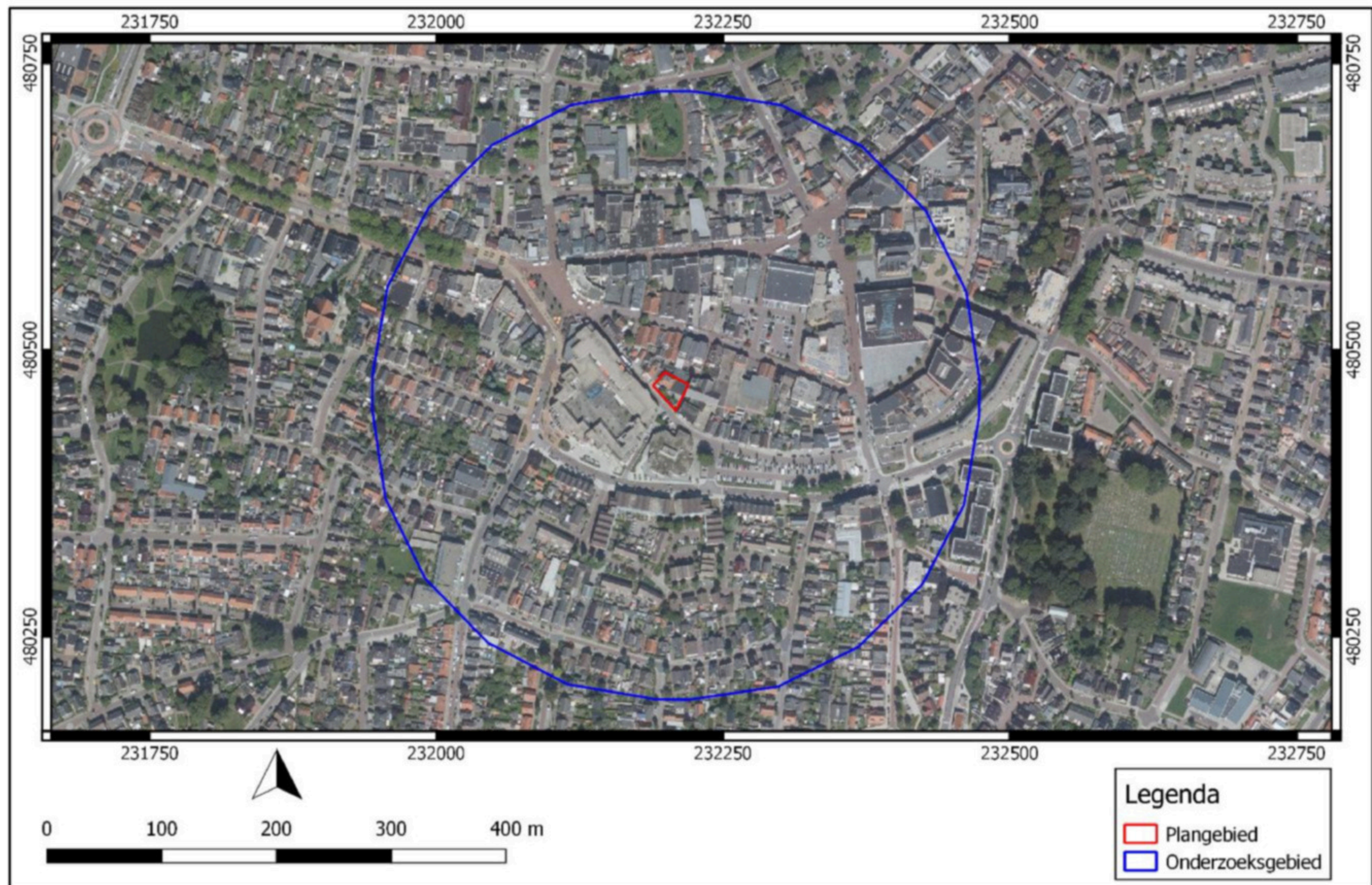
¹ BAAC, 2008

² BAAC, 2008

³ Bestemmingsplan Kern Rijssen, 2010

1.2 AFBAKENING PLAN- EN ONDERZOEKSGBIED

Het plangebied betreft de Walstraat 38 in Rijssen, gemeente Rijssen-Holten (OV), zie

onderstaande afbeelding.

Afbeelding 1. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied.

Voor een beter begrip van de bodemkundige omstandigheden en de archeologie van de planlocatie is een groter gebied bestudeerd. Een zone van 250 m rondom het plangebied wordt voldoende geacht om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen. Deze zone wordt aangeduid als 'onderzoeksgebied'.

1.3 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

OBJECTGEGEVENS PLANGEBIED	
Opdrachtgever	
Uitvoerder	Laagland Archeologie
Bevoegde overheid	gemeente Rijssen-Holten
Plaats	Rijssen
Gemeente	Rijssen-Holten
Provincie	Overijssel
Kaartblad	22D
Archeoregio	3, Overijssels-Gelders zandgebied
Coördinaten hoekpunten	2321810/480480 2322200/480470 2321890/480470 2322090/480445
Gezamenlijk oppervlak circa	525 m ² (0,05 ha)
Omvang bodemverstoring circa	525 m ²
Diepte geplande bodemverstoring	100 cm –mv (geschat)
Onderzoeksaanmelding Archis3	4578326100
Opsteller onderzoek	en
Beheerder en plaats documentatie	Laagland archeologie VOF, vestiging Ootmarsum

Tabel 1. Objectgegevens.

1.4 HUIDIGE SITUATIE EN TOEKOMSTIG GEBRUIK

Het plangebied ligt in de historische kern van Rijssen. In de huidige situatie is het plangebied bebouwd met een oppervlakte van 325 m². Deze wordt gesloopt ten gunste van nieuwe woningen (Afbeelding 2). De nieuwe bebouwing wordt geheel onderkelderd door de aanleg van een liftschacht en halfondergrondse kelder met een keldervloer op 150 cm –Peil. In de kelder komen 15 parkeerplaatsen en 14 bergingen.

Afbeelding 2. Geplande bouw aan de Walstraat 38 te Rijssen

1.5 ONDERZOEKSDOEL

Het uitgevoerde onderzoek behoort tot de eerste fase in het huidige archeologische onderzoeksproces (zie bijlage 1). Het bureauonderzoek heeft tot doel een [REDACTED] op te stellen aan de hand van bestaande bronnen, en te bepalen of en zo ja welke delen van het plangebied in aanmerking komen voor vervolgonderzoek. Op grond van de resultaten van dit onderzoek kan worden beoordeeld of en zo ja, welke vorm van vervolgonderzoek nodig is om de archeologische waarde van het gebied te kunnen vaststellen.

Voor realisering van de doelstelling wordt de volgende vraagstelling gehanteerd:

- *Wat is de fysisch-geografische situatie van het gebied?*
- *Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog intact? Wat is de invloed van de geomorfologische en bodemkundige aspecten van het plangebied op bewoning en gebruik in het verleden?*
- *Welke bekende archeologische waarden (complextype, archeologische periode) bevinden zich in het plan- en onderzoeksgebied?*
- *Wat is bekend over het historisch gebruik van het plangebied in het verleden?*
- *Wat is de specifieke verwachting van het plangebied ten aanzien van archeologische waarden? (datering, complextype, omvang, diepteligging, gaafheid en conservering, locatie, uiterlijke kenmerken (artefacten en type indicatoren), mogelijke verstoringen)*

HOOFDSTUK 2 INVENTARISATIE

2.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de relevante landschappelijke ontwikkeling en huidige bodemkundige situatie beschreven. Tevens wordt ingegaan op de bekende archeologische waarden in de omgeving van het plangebied en de historische situatie. Voor wat betreft de in de tekst genoemde archeologische perioden wordt verwezen naar bijlage 2.

2.2 LANDSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING

Het plangebied ligt aan de voet van de Rijsserberg, een rest van een stuwwal (zie bijlage 4) die in de voorlaatste ijstijd (Saalien, 238.000 – 126.000 voor heden) is ontstaan onder invloed van het voortkruisende landijs.⁴ Gedurende de laatste ijstijd, het Weichselien (ca. 115.000 tot 11.755 v. Chr.) lag er geen landijs in Nederland en heersten er periglaciaire condities. De ondergrond was permanent bevroren, waardoor sneeuwmeltwater en regenwater moest afstromen via het oppervlak. Door de grote verschillen in waterafvoer gedurende het jaar hadden de rivieren en kleinere waterlopen een vlechtend karakter (verwilderde rivieren). Onder dit koude en droge klimaat was er weinig vegetatie, waardoor zand gemakkelijk door de wind kon worden verplaatst en er dekzandruggen konden ontstaan. Rondom lokale hoogten zoals de Rijsserberg verzamelde het dekzand zich als een gordel (gordeldekzand). Volgens de geomorfologische kaart (zie bijlage 3) ligt de grootste zuidelijke helft van het plangebied op een (helling van een) hoge stuwwal. Het noordelijk deel dat als bebouwd (ongekarteerd) staat aangegeven, is mogelijk gebouwd op gordeldekzanden. Op de bodemkaart (zie bijlage 6) staat het plangebied aangegeven binnen een bebouwde (ongekarteerde) zone.

Gedurende het gehele Holoceen, lag het plangebied op goed gedraineerde zandgronden. Doordat er vanaf de overgang Pleistoceen-Holoceen een vochtiger en gematigder klimaat heerste, kon de vegetatie zich herstellen en kon er bodemvorming optreden. Bodems kunnen zich vormen onder stabiele condities, waarbij het landschap niet steeds wordt verjongd door erosie of begraving met afzettingen en het gebied voldoende afwatering kent. De natuurlijke vegetatie op goed gedraineerde locaties zoals het plangebied is een eikenbos.⁵ De bodems die onder dergelijke omstandigheden zijn ontstaan, zijn podzolbodems. Vanaf dat mensen als landbouwers gingen leven in het Neolithicum is het proces van bodemvorming veranderd en ontstonden door mensen beïnvloede of gevormde bodemtypen. Met name door de bemesting met bosstrooisel en plaggen die die met potstalmest doordrenkt waren vanaf de Late Middeleeuwen, werd het terrein opgehoogd met humeus zand. De humeuze A-horizont werd hierdoor dikker. Bij oude bouwlanden zijn zo A-horizonten ontstaan die dikker zijn dan 50 cm, zodat ze

⁴ Boshoven et al, 2008,37-38.

⁵ Berendsen, 2011, 218.

volgens de Nederlandse Bodemkaart als enkeerdgrond geclassificeerd kunnen worden. Omdat het plangebied al vanaf de Volle tot Late Middeleeuwen binnen de na 1243 ontstane omwalling van Rijssen ligt, is binnen het plangebied waarschijnlijk een enigszins afwijkende bodemopbouw ontstaan. In een stedelijke context uit de Late Middeleeuwen tot Nieuwe tijd zijn er vaak ophogings- en nederzettinglagen aanwezig, waarin archeologische vindplaatsen bewaard kunnen zijn gebleven. Een van de voornaamste vragen bij dit bureauonderzoek is dan ook of dergelijke lagen bewaard kunnen zijn gebleven of niet. Het lager gelegen gebied rondom de stuwwal bestaat voornamelijk uit een vlakte van verspoelde dekzanden. Rijssen ligt vrij strategisch, ter hoogte van een (droge, goed begaanbare) verbinding tussen de stuwwal met gordeldekzanden naar dekzandruggen ten noorden van Rijssen. Deze dekzandruggen sluiten aan bij het gebied rondom Wierden met een grote stuwwal met een dekzandruggordel en dekzandruggen.

2.3 ARCHEOLOGIE

2.3.1 BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN

Bijlage 7 toont de locaties van de bekende archeologische waarden en de uitgevoerde archeologische onderzoeken in de omgeving van het plangebied. In het onderzoeksgebied zijn drie bekende waarden geregistreerd:

Archis vondstlocatie 6129085 (zaakidentificatie: 2699791100) bestaat uit een melding uit 1969, geregistreerd in 1999. De melding bevat een toelichting van het voormalig huis Beverfeurde waarschijnlijk gesticht in 1323. Bij graafwerk in 1995 zijn diversen sporen en structuren beschreven. Ook zijn er enkele vondsten bestaande uit scherven en bouwfragmenten vanaf de Late Middeleeuwen B in Archis3 geregistreerd.

De tweede geregistreerde archeologische vondstlocatie is 6160995 (zaakidentificatie 2300742100) betreft een niet te bepalen complextype. De uit de opgraving afkomstige vondsten komen van recente sporen uit de 19^e-20^e eeuw. Naast de recente diepere verstoringen zijn er aanwijzingen dat in de [REDACTED] een verhandelaar/glaszetter heeft gezeten. Ook is duidelijk geworden dat in de achtertuinen meer bouwwerken aanwezig waren dan op de kadastrale kaarten staan aangegeven.

Archis vondstlocatie 6175599 (zaakidentificatie 2477129100) bestaat diverse, keramische, glazen, dierlijke bot en bouwfragmenten vondsten uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd. De vondsten zijn afkomstig uit een twaalfstal waterputten met een datering van Late Middeleeuwen A tot en met de Late nieuwe tijd en zijn aan het licht gekomen bij een archeologische begeleiding.

2.3.2 GEMEENTELIJKE VERWACHTINGSKAART

Op de gemeentelijke verwachtingskaart (bijlage 5) ligt het plangebied in de historische kern van Rijssen. Het plangebied wordt aangeduid met een archeologische waarde en binnen het plangebied is historische bebouwing in 1832 aangegeven.

2.3.3 EERDER ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

In de omgeving van het plangebied hebben eerder archeologische onderzoeken plaatsgevonden. De onderzochte locaties zijn afgebeeld in bijlage 7. Onderstaande tabel geeft de belangrijkste resultaten/conclusies van de uitgevoerde onderzoeken.

ONDERZOEKS- NUMMER	TYPE ONDERZOEK/ UITVOERDER, JAAR	RESULTATEN/CONCLUSIES
3982133100	archeologisch: bureauonderzoek, Hamaland advies VOF, 2015.	Niet gedeponeerd in Archis of Dans Easy.
2060318100	archeologisch: opgraving, Rijkdienst oudheidkundig bodemonderzoek, 1995.	In 1939 is er reeds door onbekenden graafwerk verricht op de standplaats van het voormalige Huis Beverfeurde. De vondsten bestaan uit: 1 vouwdoos scherven 14e-17e eeuw (Oudheidkamer Twenthe). In 1995 is een kruissleuf aangelegd over de huisplaats en de noord gracht. De vondsten bestaan uit scherven en bouwfragmenten 14e-18e eeuw.
2477129100	archeologisch: begeleiding, BAAC BV, 2013.	In het plangebied zijn elf waterputten, één beerput en vier (paal)kuilen herkend. Aan de hand van het aardewerk kan worden geconcludeerd dat in het onderzoeksgebied lang bewoning heeft plaatsgevonden, vanaf de 13e eeuw tot en met de 20e eeuw. De oudste waterputten dateren waarschijnlijk uit de 13 ^e eeuw; de jongste uit de 19e eeuw of de eerste helft van de 20e eeuw. Gezien de dateringen zijn enkele waterputten mogelijk met twee tegelijk in gebruik geweest. De meeste waterputten bevatten te weinig aardewerk om uitspraken te doen over inzicht in het gebruik van het terrein en de sociale status van bewoners. Alleen waterput 1014, gelegen op het terrein van textielfabrikant Tusveld, bevat een dusdanige hoeveelheid aardewerk uit de tweede helft van de 19e eeuw, dat hierover meer gezegd kan worden. Zo ontbreekt luxe aardewerk geheel. Het lijkt te gaan om eenvoudig aardewerk, zoals dat te vinden is bij een vermoedelijk doorsnee huishouden. Het hoge aandeel aardewerk en glas met een opslagfunctie is wel opmerkelijk. Mogelijk kan een verband gelegd worden met de fabriek die hier gevestigd was. Uit de projectie van de waterputten op de kadasterkaart uit 1832 blijkt dat bijna alle waterputten gelegen zijn op het achter terrein van de percelen. Dit kan betekenen dat de kadastrale indeling globaal gezien teruggaat tot de volle middeleeuwen.
2217953100	archeologisch: bureauonderzoek, BAAC BV, 2008	Op basis van het bureauonderzoek en bouwdossieronderzoek geldt er een middelhoge archeologische verwachting op het aantreffen van archeologische resten uit de periode Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum (complextype: jacht- en/of verzamelaarskampement) op de plekken die niet bebouwd en/ of gekelderd zijn geweest. Er geldt voor de Bronstijd tot en met de Romeinse Tijd een middelhoge tot hoge archeologische verwachting op het aantreffen van archeologische resten (complextype: nederzetting) op de plekken die niet gekelderd en/ of bebouwd zijn. Voor de Laat Romeinse Tijd tot en met de Vroege Middeleeuwen geldt een lage tot middelhoge archeologische verwachting op het aantreffen van archeologische resten op de plekken, die niet in later tijden bebouwd en/ of gekelderd zijn. Op basis van de

		ligging binnen de historische omwalde kern van Rijssen gelegen langs een belangrijke uitvalsweg (Grotestraat) en de aanwezigheid van boerderijen en/of huisplaatsen uit de Volle Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd B (1250-) binnen de contouren van het plangebied geldt er een specifiek (zeer) hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten uit de periode Volle / Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd complextype: boerderij, huisplaats met erf en tuin) voor het gehele plangebied.
2300742100	archeologisch: proefputten/proefsleuven, MUG ingenieursbureau, 2010	Uit het proefsleuvenonderzoek blijkt dat, hoewel de kern van Rijssen gedurende lange tijd geen noemenswaardige veranderingen ondergaan heeft, er recentelijk ingrijpende bodemverstoringen hebben plaatsgevonden. In deze vergraven grond zijn alleen vondsten gedaan uit de nieuwe tijd C met uitzondering van een scherf van een Jacoba-kan die mogelijk ouder is en uit de middeleeuwen-nieuwe tijd stamt. Op basis van het vooronderzoek werd verwacht dat op de locatie resten van achtererven van middeleeuwse boerderijen aanwezig zouden zijn met de bijbehorende afvalkuilen en waterputten. Ook zouden brandlagen van middeleeuwse stadsbranden aangetroffen kunnen worden. Dergelijke sporen zijn tijdens het onderzoek niet aangetroffen. Naast de recente diepe verstoringen zijn er aanwijzingen dat in een verhandel/glaszetter heeft gezeten. Ook is duidelijk geworden dat in de achtertuinen meer bouwwerken aanwezig waren dan op de kadastrale kaarten staan aangegeven. Het is aannemelijk geworden dat het pand van ver naar achter heeft doorgelopen en heeft bestaan uit houten gebinten. Binnen Rijssen zijn veel van de oudere gebouwen in vakwerkbouw uitgevoerd, waarschijnlijk gold dit ook voor het pand . Gezien de verstoorde bodemopbouw, de recente sporen en het vondstmateriaal dat uit de 19e-20e eeuw stamt, volgt de waardestelling niet behoudenswaardig. Daarom wordt aanbevolen het onderzoeksterrein vrij te geven.

Tabel 2. Onderzoeksmeldingen in het onderzoeksgebied.

2.4 HISTORIE

Rijssen moet al omstreeks het begin van onze jaartelling bewoond zijn geweest, en mogelijk zelfs al eerder in de IJzertijd. De strategische ligging naast een droge, goed begaanbare verbinding is de waarschijnlijke aanleiding voor het ontstaan van Rijssen als vestingplaats.

Die bewoning was vooral gesitueerd rond het Schild, thans het centrale plein van het dorp. Waar omstreeks 770 ene Lebuïnus, of één van zijn volgelingen, een houten kerkje bouwen dat na verwoesting door de Saksen werd herbouwd door Liudger. De eerste schriftelijke vermelding van Rijssen komt voor in een goederenregister uit 1188, waar de naam 'Risne' staat. Rijssen had toen al een stenen kerkje dat op het hoogste punt van de nederzetting gelegen was. In 1243 verleende bisschop [REDACTED] Rijssen stadsrechten, dit om een versterkt punt te bezitten tegen de opstandige graven van Goor. Al snel werd het stadje omweld en voorzien van poorten. Het platteland rondom de stad was deels in gebruik voor de landbouw, deels was er sprake van woeste natuur welke nog lang ontontgonnen zou blijven.⁶ Verder had het mogelijk de potentie om tot een handelsplaats uit te groeien, vanwege de ligging aan een handelsroute.

De Walstraat is zeer waarschijnlijk een toponiem voor een oude stadswal die bescherming heeft geboden aan de stad. De stadswallen waren meestal aarden walen met een dichte doornhaag erboven. Een rondlopende weg achter de wal zorgde voor toegankelijkheid. Deze weg is in Rijssen mogelijk terug te vinden als de walstraat. Om de stadswal kan een gracht hebben gelegen.

Het huidige winkel-woonhuis is gebouwd rond het einde van de jaren dertig van de vorige eeuw. Het is niet goed te achterhalen wat de aard van de bebouwing voor die tijd moet zijn geweest. Op de kadastrale minuutplan is een vrij groot gebouw te zien, waarschijnlijk een boerderijwoning (zie bijlage 8). Deze zal net als vrijwel alle andere huizen in die tijd wanden van leemvakwerk hebben gehad en ondiep gefundeerd zijn geweest op stiepen of poeren die op geringe diepte in de bodem waren gegraven. Het is denkbaar dat het op de kadastrale minuutplan aangegeven gebouw nog in de verdere loop van de 19^e eeuw nog een keer is herbouwd of vervangen. Zoals de foto uit de dertiger jaren van de vorige eeuw laat zien zijn alle huizen in de Walstraat, en overigens ook veel andere straten in Rijssen, in baksteen opgetrokken in een kenmerkende midden of laat 19^e eeuwse stijl. Overigens is het ook denkbaar dat de tot in het midden van de 19^e eeuw gebruikelijke leemvakwerk buitenmuren zijn vervangen zonder dat daarbij de boerderijen daadwerkelijk opnieuw werden gebouwd.

In ieder geval is in de jaren dertig van de vorige eeuw de boerderij afgebroken en is er een vrij groot en redelijk voornaam woonhuis gebouwd waarin al spoedig een winkel van [REDACTED] werd gevestigd.

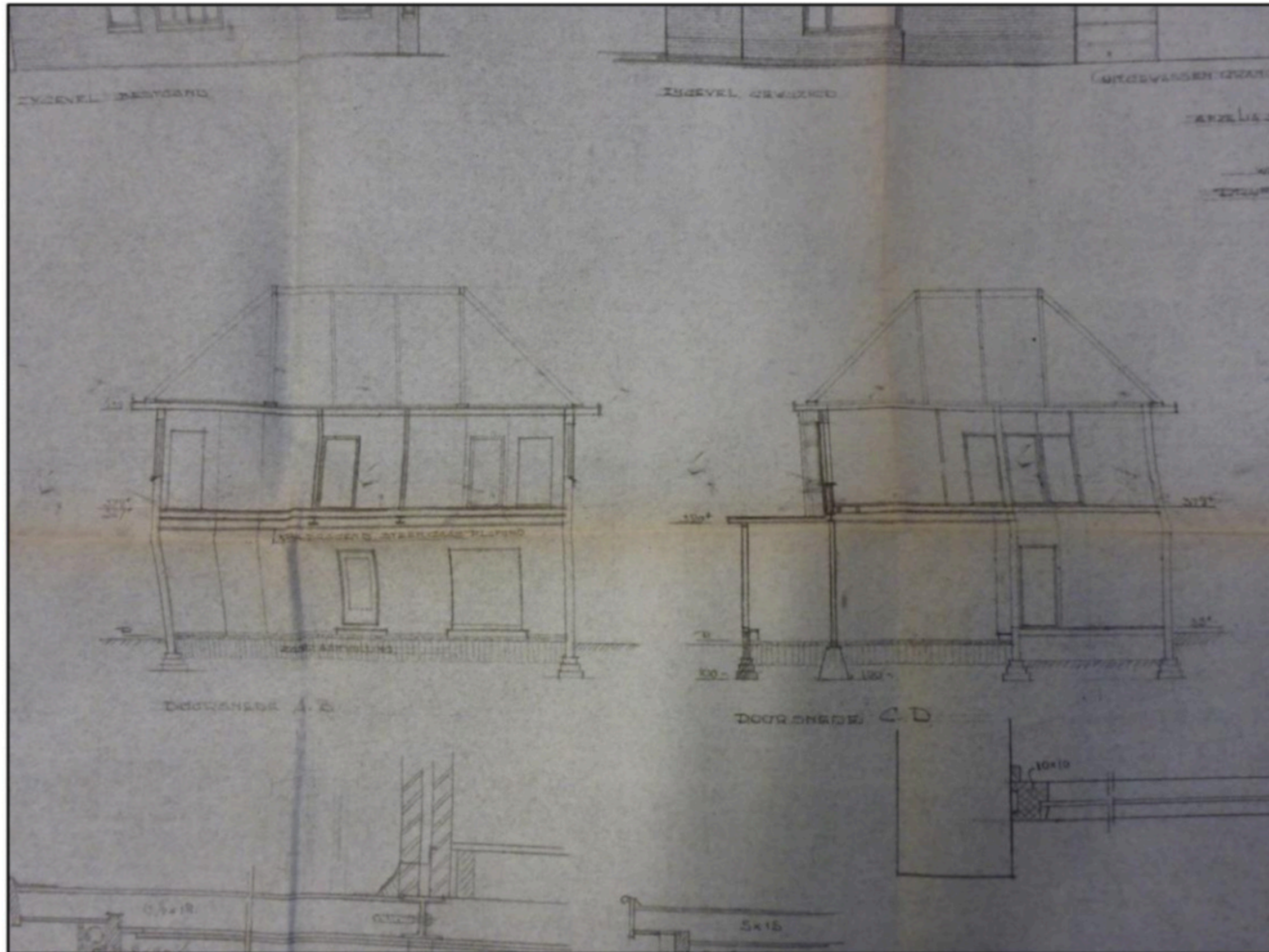
⁶ BAAC, 2008

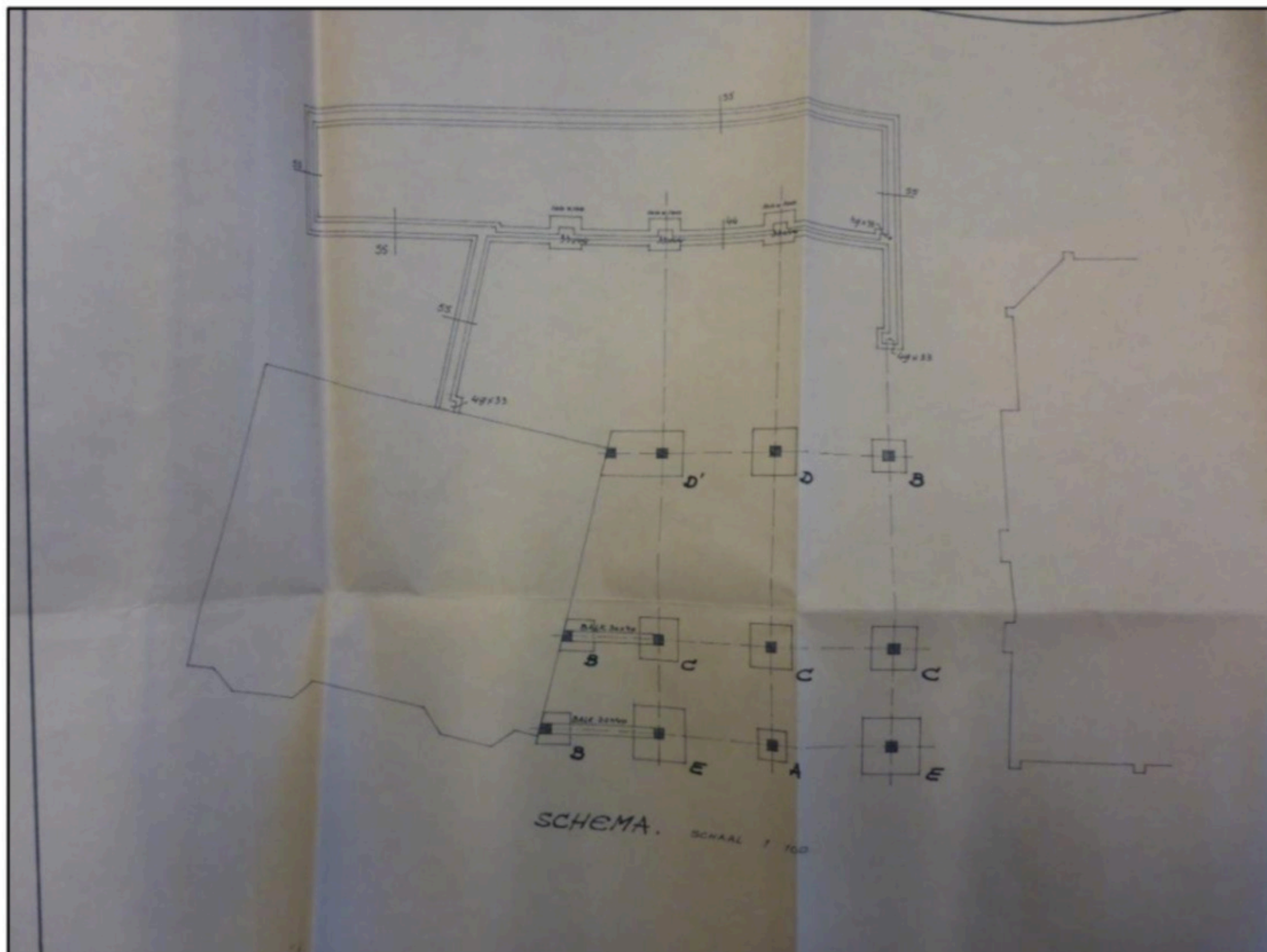
Afbeelding 4. Indruk van de bebouwing langs de Walstraat, gezien vanaf de Elsenerstraat in de jaren dertig van de 20^e eeuw. Het pand Walstraat 38 bevindt zich aan het einde voorbij de bocht.

Voor de bouwhistorische ontwikkeling is ook het bouwarchief van de gemeente Rijssen-Holten bezocht. Bij het bezoek zijn de volgende dossiers en aanvragen bezichtigd.

- *Het oudste dossier dateert uit 1940 en betreft de bouw van een eenvoudige opslagruimte of schuur achter de bestaande woning.*
- *In 1958 is er een bouwaanvraag voor de uitbreiding van de woning met erkers aan de voor- en zijkant. Uit de tekeningen blijkt dat onder het woonhuis een grondverbetering van circa 70 cm is geweest, een aanvulling met schoon zand bij de bouw van de woning. Ook is in de tekening te zien dat de bestaande woning gefundeerd is op staal met de onderkant van de fundering op circa 1,0 m onder peil.*
- *In 1961 is er een aanvraag voor de verbouwing met uitbreiding van de bestaande schuur tot showroom aan de achterzijde van de woning-winkel. Daarbij wordt de woning verbonden met de bestaande schuur.*
- *In 1965 is er een bouwaanvraag voor het bouwen van een garage-berging in de noordwestelijke hoek van het perceel.*
- *In 1974 is er een bouwaanvraag voor een grote verbouwing aan de achterzijde van het woonhuis. De winkel-showroom wordt volledig vernieuwd. Voor de funderingen zijn dan grote betonvoeten met minimale afmetingen van 130 x 130 cm nodig. De onderkanten van deze betonvoeten staan op de 'vaste grond' op circa 1,0 m onder peil.*
- *Sinds 2009 is in het relatief nieuw deel tussen het woon-winkelhuis en de Walkerk de aula Salem gevestigd geweest.*

Afbeelding 5. Woon-winkelhuis met uitbreiding (erkers) volgens de aanvraag van 1958. Te zien is dat er onder de vloeren van het huis een grondverbetering van schoon zand is aangebracht.

Afbeelding 6. Funderingsplan ten behoeve van de uitbreiding en verbouwing achter en naast het huis. Ter zien is dat er ter plaatse van de inmiddels weer voormalige Aula Salem grote betonplaten als funderingsvoeten voor interne kolommen zijn aangebracht

Afbeelding 7. Vooraanzicht van de panden 38a (links het woon-winkelhuis) en 38b (tot voor kort Aula Salem)

Afbeelding 8. Bovenaanzicht van de panden 38a en 38b.

Op grond van de funderingskenmerken kan worden geconcludeerd dat de bodem onder het pand 38a is doorgraven met funderingsmuren tot 1.0 m -peil en dat er een grondverbetering tot circa 70 cm -peil heeft plaatsgevonden. Ter plaatse van 38b zijn er flinke kuilen gegraven voor de funderingsvoeten. Onbekend is wat er daartussen aan grondverbetering is uitgevoerd.

HOOFDSTUK 3 CONCLUSIE

De conclusie wordt gegeven aan de hand van de beantwoording van de onderzoeksvragen uit paragraaf 1.5.

- *Wat is de fysisch-geografische situatie van het gebied?*

Het plangebied ligt onderaan de helling van de Rijsenburg, een rest van een stuwwal die in de voorlaatste ijstijd is ontstaan. Daarop heeft zich gedurende de laatste ijstijd dekzand op afgezet. In het koude en droge klimaat was er weinig vegetatie, het zand kon daardoor gemakkelijk door de wind worden verplaatst waardoor er rondom lokale hoogten zoals de Rijsenburg een gordeldekzandrug is ontstaan.

- *Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog intact? Wat is de invloed van de geomorfologische en bodemkundige aspecten van het plangebied op bewoning en gebruik in het verleden?*

Op de pleistocene ondergrond heeft zich in eerste instantie een podzolgrond ontwikkeld, die later bij het in cultuur brengen waarschijnlijk is vergraven. De ontstane cultuurlaag is bij de stadsvorming van Rijssen afgedekt door ophogings- en nederzettinglagen. Deze zijn mogelijk nog intact in bepaalde delen van het plangebied.

Een deel van het terrein is bebouwd waarbij op de grond van funderingskenmerken kan worden geconcludeerd dat de bodem is doorgegraven met funderingsmuren en dat er grondverbetering heeft plaatsgevonden. Ter plaatste zijn er flinke kuilen gegraven voor de funderingsvoeten. Onbekend wat daartussen aan grondverbetering is uitgevoerd. Mocht er sinds de late middeleeuwen een dik stedelijk woondek zijn ontstaan dan kunnen de onderliggende archeologische sporen niveaus nog redelijk intact zijn.

- *Welke bekende archeologische waarden (complextype, archeologische periode) bevinden zich in het plan- en onderzoeksgebied?*

In het plangebied is niet eerder een archeologische onderzoek uitgevoerd en er staan geen archeologische vondsten geregistreerd. Binnen het onderzoeksgebied, met een omvang van 250m² rondom het plangebied, zijn vijf archeologische onderzoeken uitgevoerd. Bij de archeologische onderzoeken zijn verschillende waarnemingen gedaan en vondsten geborgen. De waarnemingen en vondsten zijn afkomstig uit periode Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd.

- *Wat is bekend over het historisch gebruik van het plangebied in het verleden?*

Het plangebied maakt sinds de Late Middeleeuwen onderdeel uit van de bebouwde kern van Rijssen. Vanwege de gunstige geografische ligging is het plangebied mogelijk al langer bewoond geweest en zijn resten uit de Vroege Middeleeuwen en/of prehistorie niet uit te sluiten.

HOOFDSTUK 4 VERWACHTINGSMODEL

In dit hoofdstuk wordt een gespecificeerde verwachting voor het gebied gegeven op basis van de laatste onderzoeksvraag in par. 1.5.

- Wat is de specifieke verwachting van het plangebied ten aanzien van archeologische waarden? (datering, complextype, omvang, diepteligging, gaafheid en conservering, locatie, uiterlijke kenmerken (artefacten en type indicatoren), mogelijke verstoringen

De kans dat er sporen uit de periode van de middeleeuwen aanwezig zijn is hoog. Dit geldt wellicht ook voor de nieuwe tijd A en B (1500-1795). Het is niet waarschijnlijk dat er van de op de kadastrale minuut afgebeelde gebouwen nog enige sporen en resten in de bodem aanwezig zijn.

HOOFDSTUK 5 SELECTIEADVIES

Op basis van de beschikbare gegevens heeft het plangebied een hoge verwachting op resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Die resten bestaan waarschijnlijk vooral uit funderingen, muurresten, water- of beerputten, die vaak tot diep in de ondergrond te vinden zijn. Archeologisch booronderzoek is niet een geschikte methode dergelijke resten op te sporen. Tegelijkertijd wijst het historisch onderzoek uit dat de kans zeer groot is dat de bodem van 0.7 m tot 1 m –mv of meer verstoord is. In dat geval zijn in de bovengrond geen resten meer te verwachten.

Door de toekomstige onderkeldering wordt de bodem tot minimaal 1.5 m –mv verstoord. Geadviseerd wordt om rondom de huidige bebouwing enkele boringen te zetten op de bodemopbouw en de mate van de huidige verstoring in kaart te brengen. Dit advies is afhankelijk van het oordeel van het bevoegd gezag, de gemeente Rijssen.

De implementatie van dit advies is in handen van de gemeente Rijssen-Holten, hierin vertegenwoordigd door de archeologisch adviseur van de gemeente, [REDACTED] (Het Oversticht).

Mochten bij graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt conform de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij de gemeente of haar regio-archeoloog.

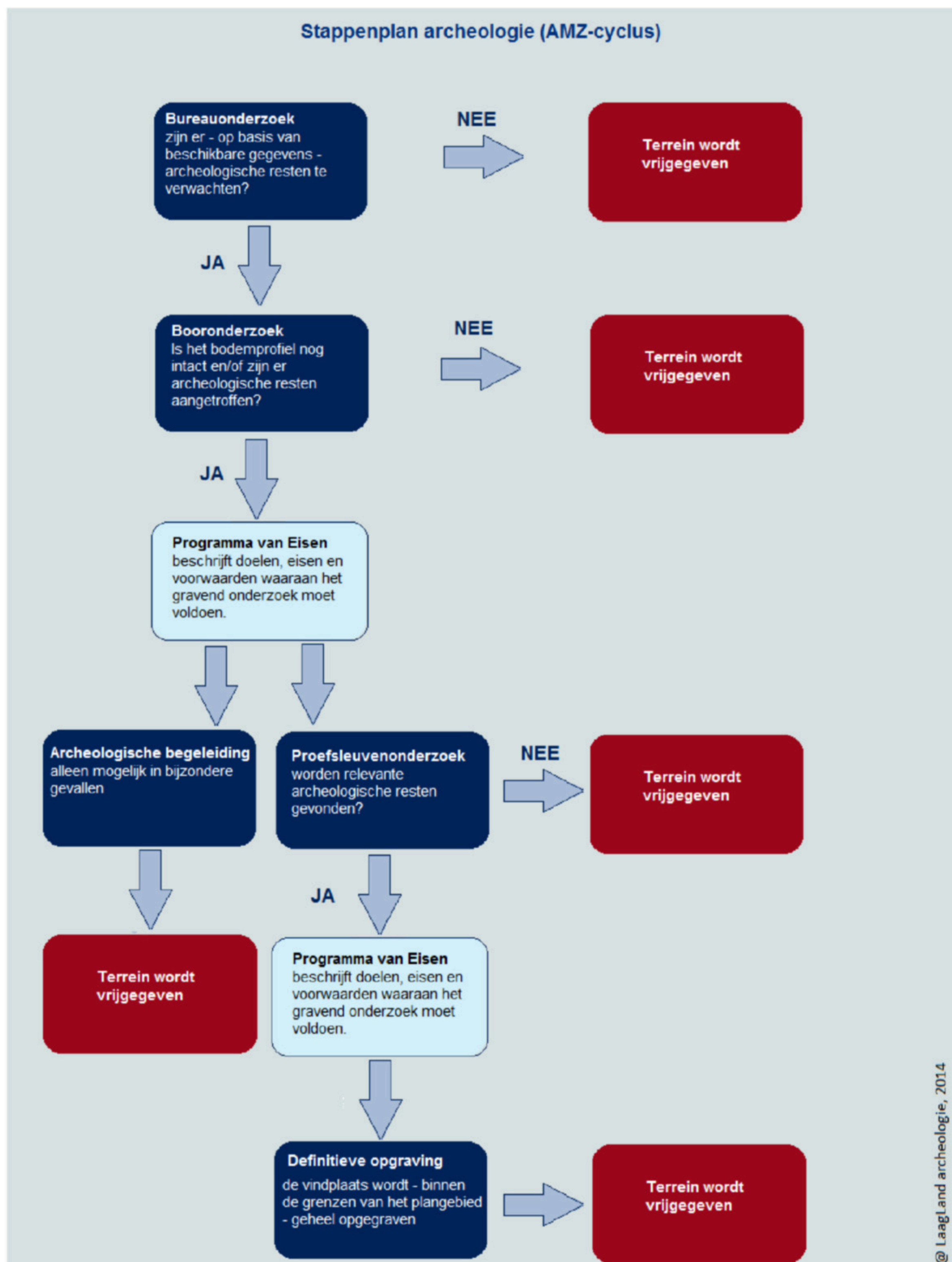
literatuur

- BAAC, ██████████. Et al., 2008. Gemeente Rijssen-Holten, een archeologische inventarisatie, verwachtings- en beleidsadvieskaart. Deventer.
- Berendsen, H.J.A., 2005 (1997). Landschappelijk Nederland. De fysisch geografische regio's. Assen.
- Berendsen, H.J.A., 2008. De vorming van het land. Assen.
- Bosch, J.H.A., 2008. Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2. Deltares-rapport 2008-U-R0881/A.
- Hogenstijn, C.M., 2012. Een perfecte lantcaerte van Overijssel. De kaarten van Overijssel door ██████████ in het licht van hun tijd. Zwolle.
- Mulder, ██████████, 2003. De ondergrond van Nederland. Groningen.
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters, Nederlands Normalisatie-instituut Delft.
- Tol, A.J., ██████████ en ██████████, 2006. Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek v2. SIKB
- Vos, P. & ██████████ 2013: 2^e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0). Deltares, Utrecht. Op 15 mei 2015 gedownload van www.archeologieinnederland.nl.

Archeologische databases/internetbronnen

- ArchisIII
- www.boorstaten.nl
- www.topotijdreis.nl
- www.hisgis.nl

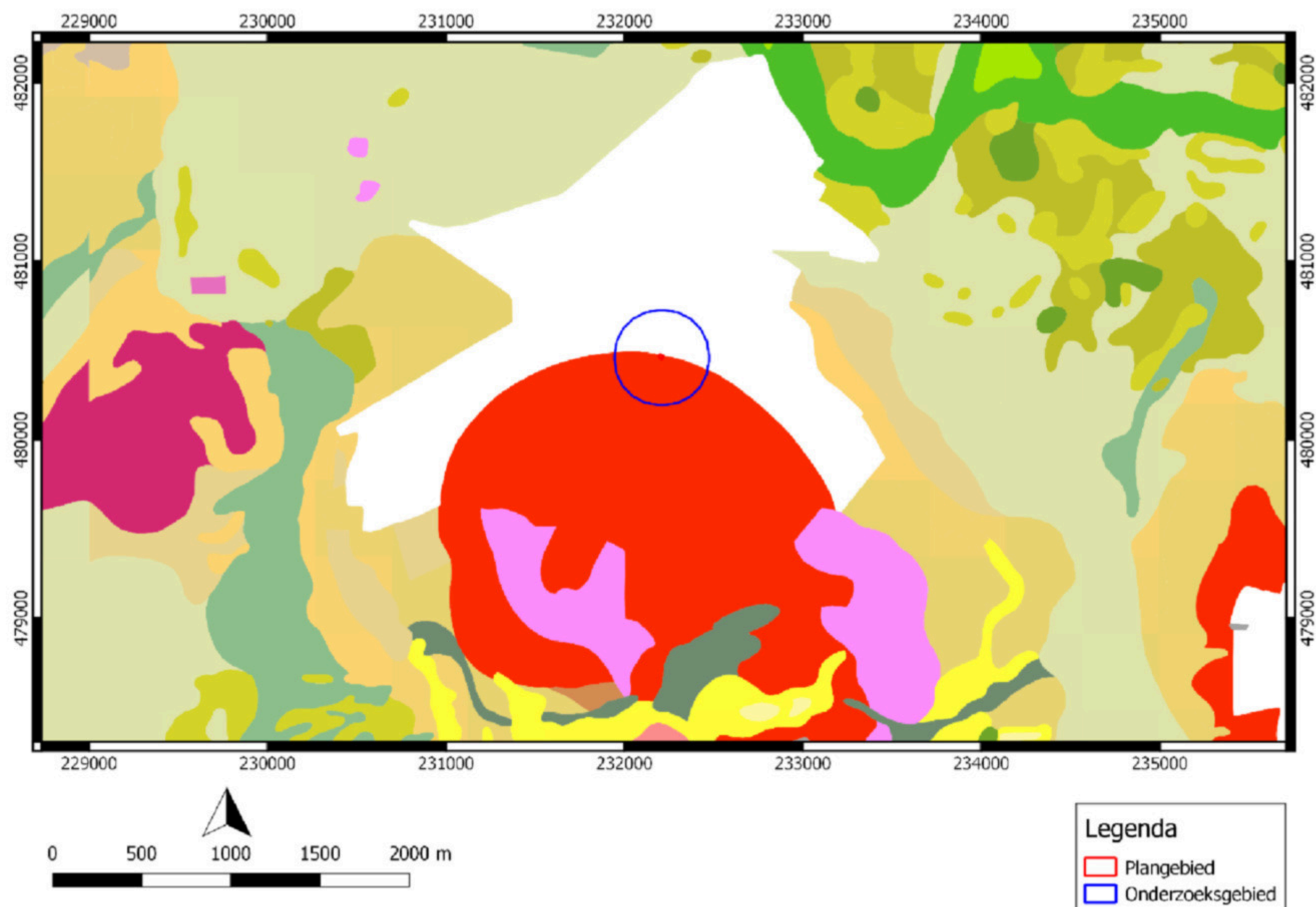
BIJLAGE 1 AMZ-CYCLUS

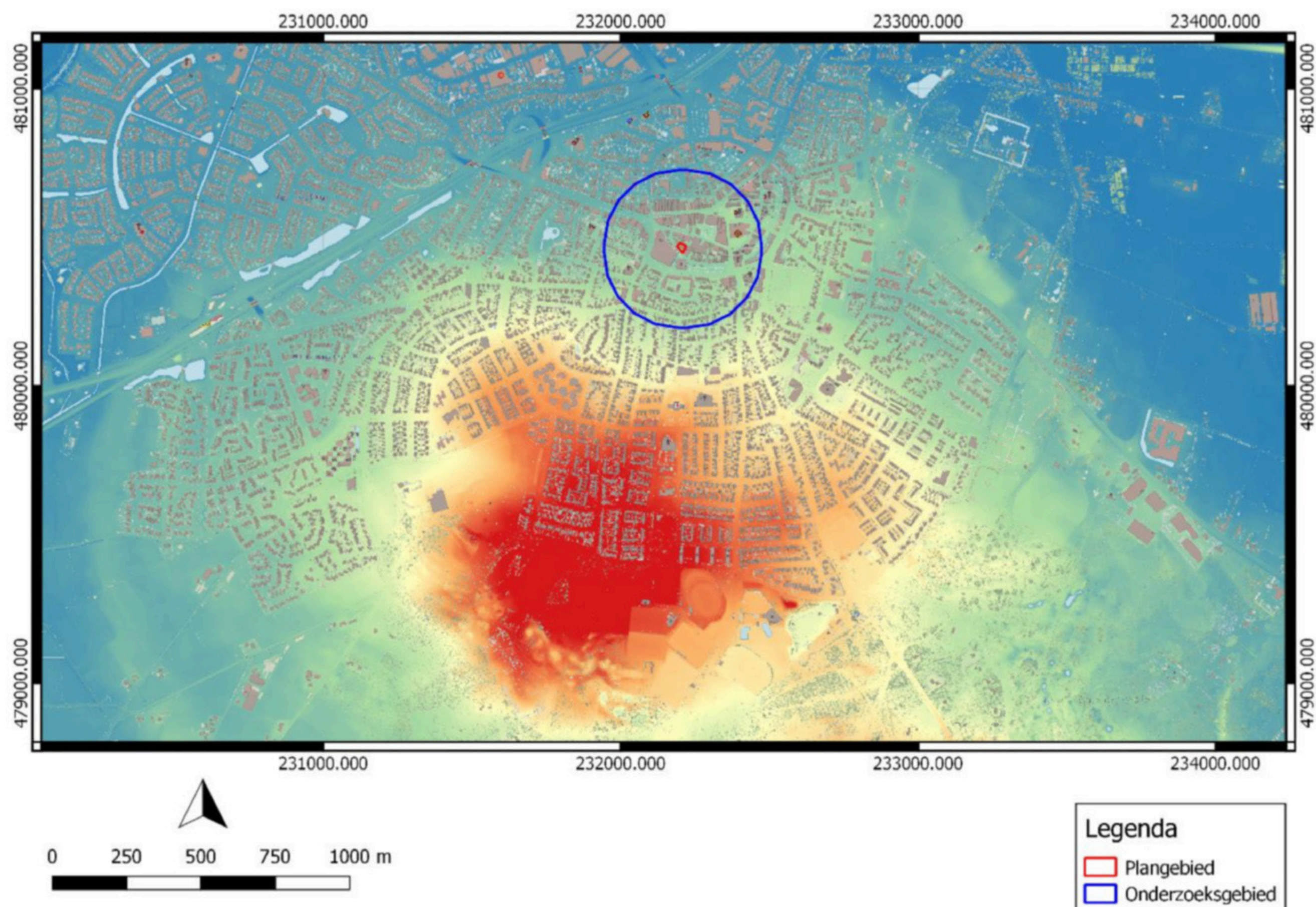
BIJLAGE 2 ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

Archeologische perioden			Datering	
Nieuwe tijd		C	-1795	
		B	-1650	
		A	-1500	
Middeleeuwen		Laat	-1250	
		Vol	-1050	
		vroeg	Ottoons	-900
			Karolingisch	-725
			Merovingisch	-450
Romeinse tijd		Laat	-270	
		Midden	-70 na Chr.	
		Vroeg	-15 voor Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	-250	
		Midden	-500	
		Vroeg	-800	
	Bronstijd	Laat	-1100	
		Midden	-1800	
		Vroeg	-2000	
	Neolithicum	Laat	-2850	
		Midden	-4200	
		Vroeg	-4900/5300	
	Mesolithicum	Laat	-6450	
		Midden	-8640	
		Vroeg	-9700	
	Paleolithicum	Jong	-35.000	
		Midden	-250.000	
		Oud		
			© Monolithisch archeologie 2013	

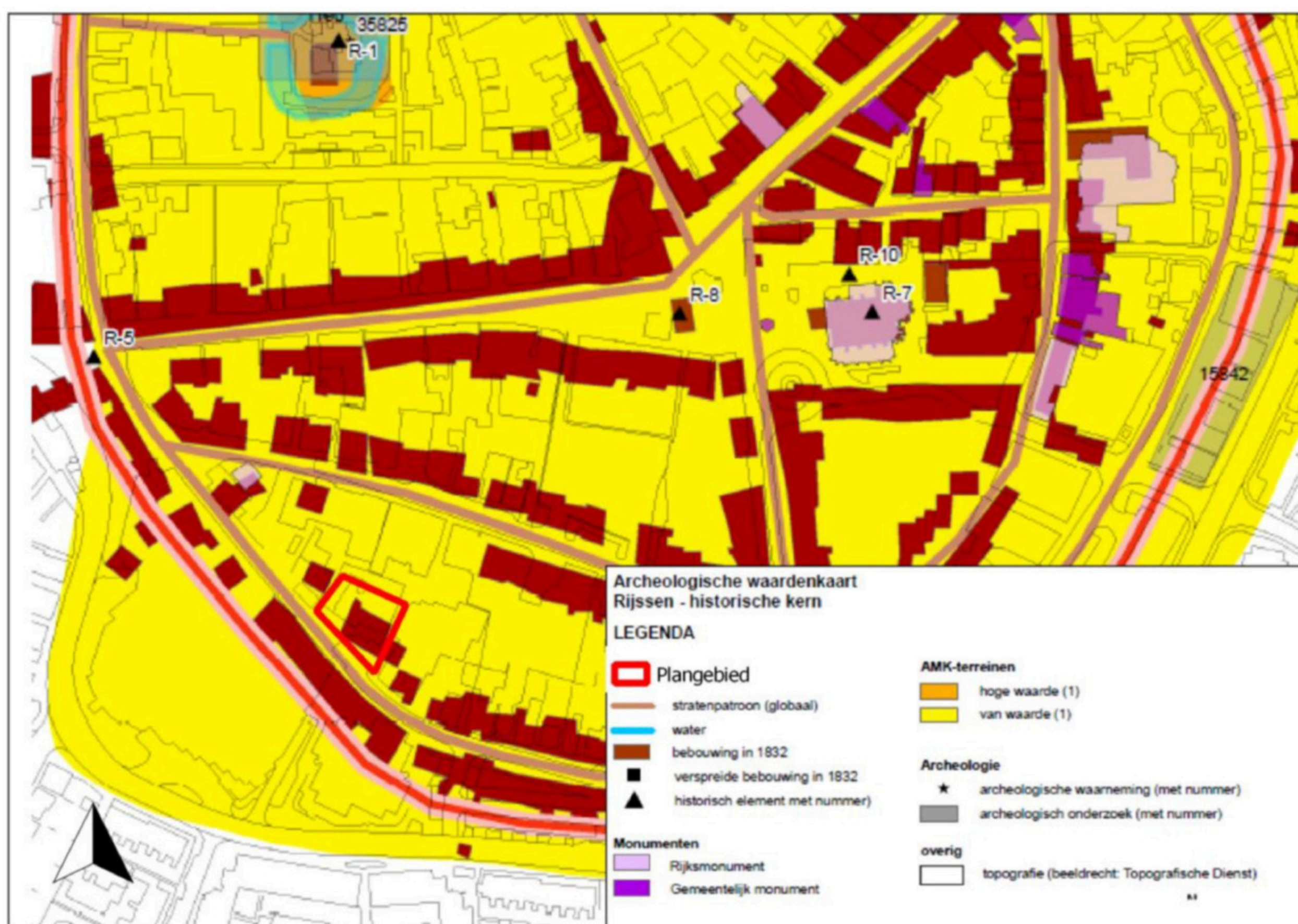
BIJLAGE 3 GEOMORFOLOGISCHE KAART

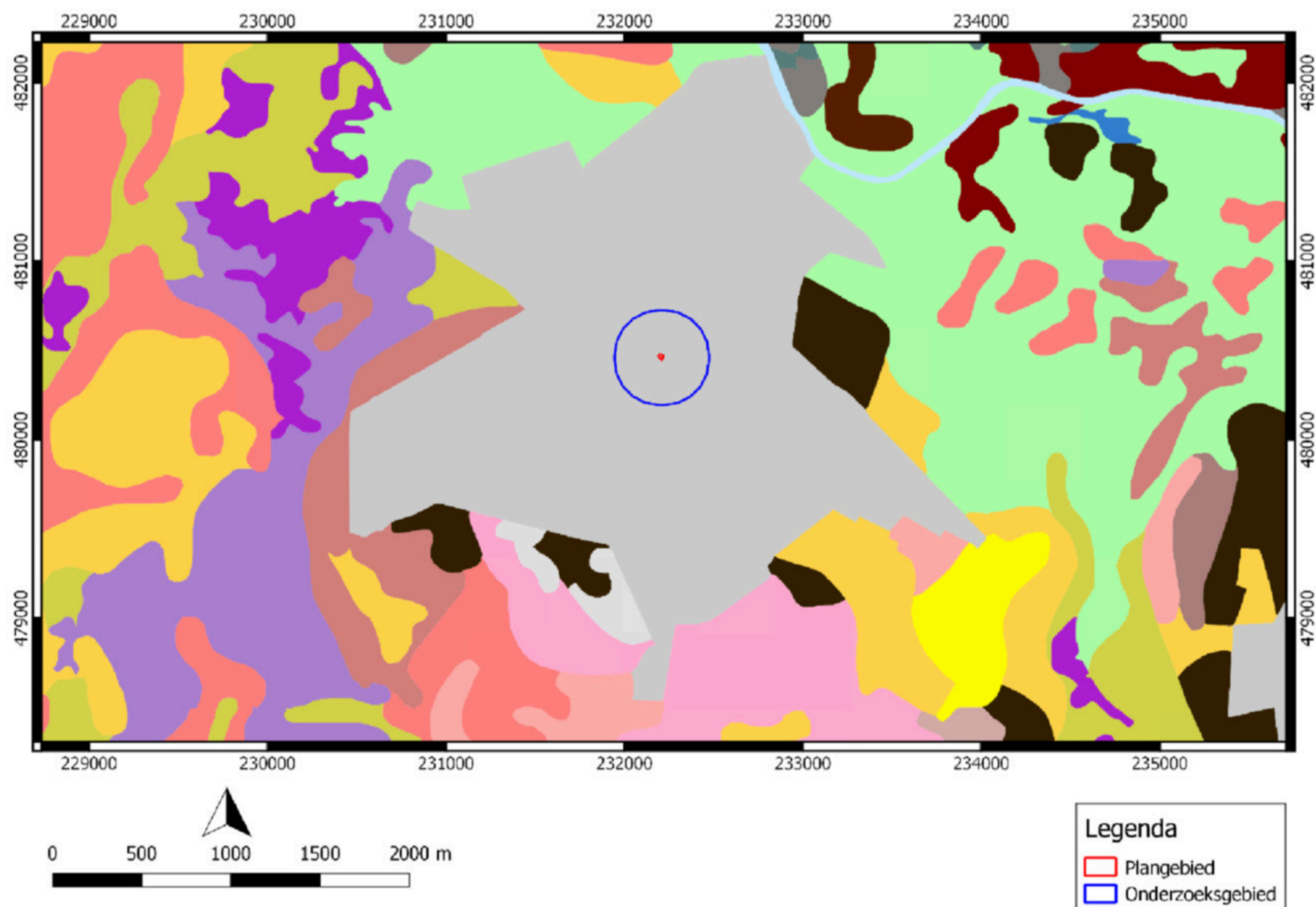
BIJLAGE 4 ACTUEEL HOOGTEBESTAND NEDERLAND

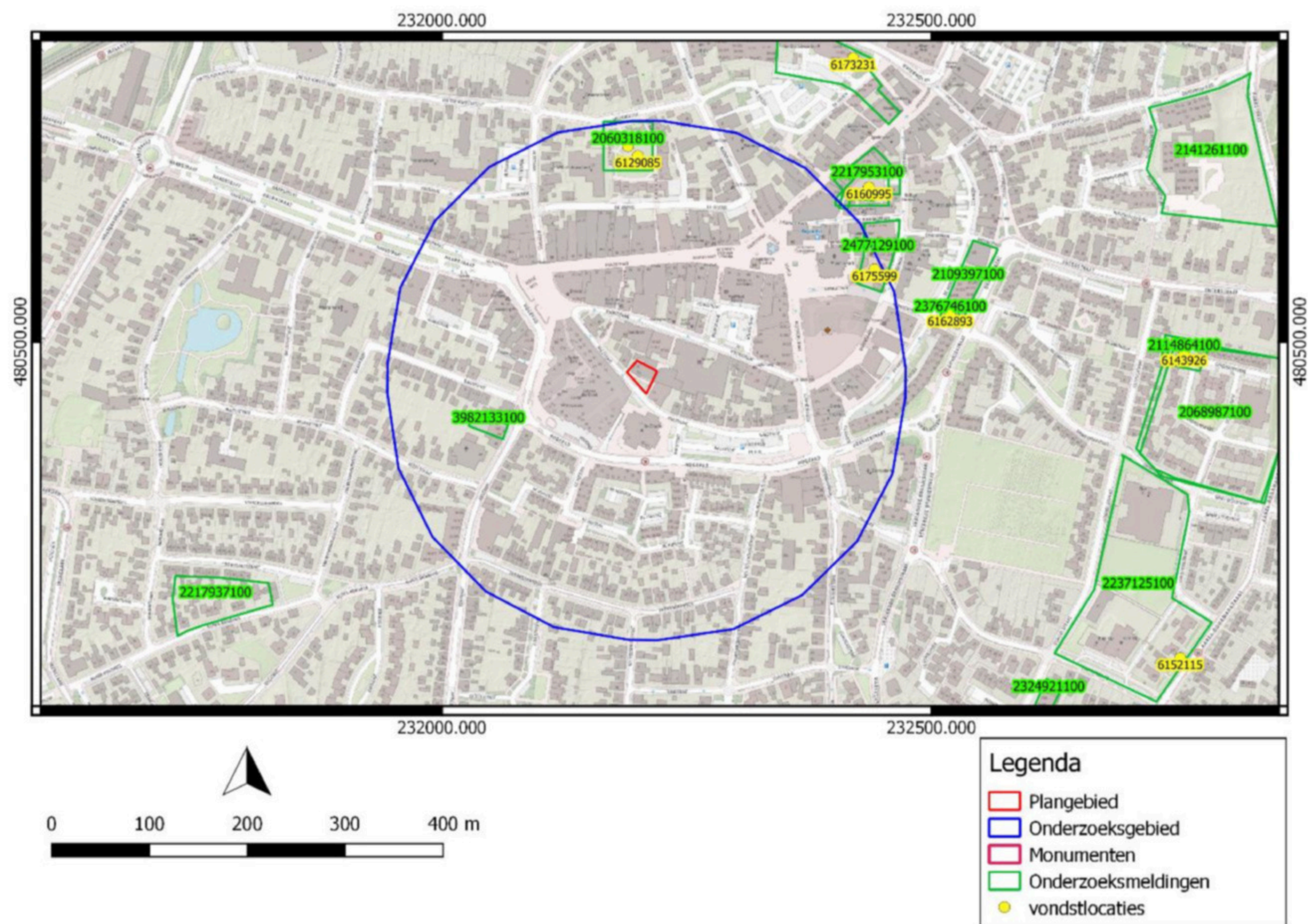
BIJLAGE 5 GEMEENTELIJKE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTINGSKAART

BIJLAGE 6 BODEMKAART

BIJLAGE 7 WAARNEMINGEN, AMK-TERREINEN EN ONDERZOEKSMELDINGEN

BIJLAGE 8 KADASTRALE MINUUT 1832

